

**Rozvoj lidských zdrojů TUL pro zvyšování relevance,
kvality a přístupu ke vzdělání v podmínkách Průmyslu 4.0**

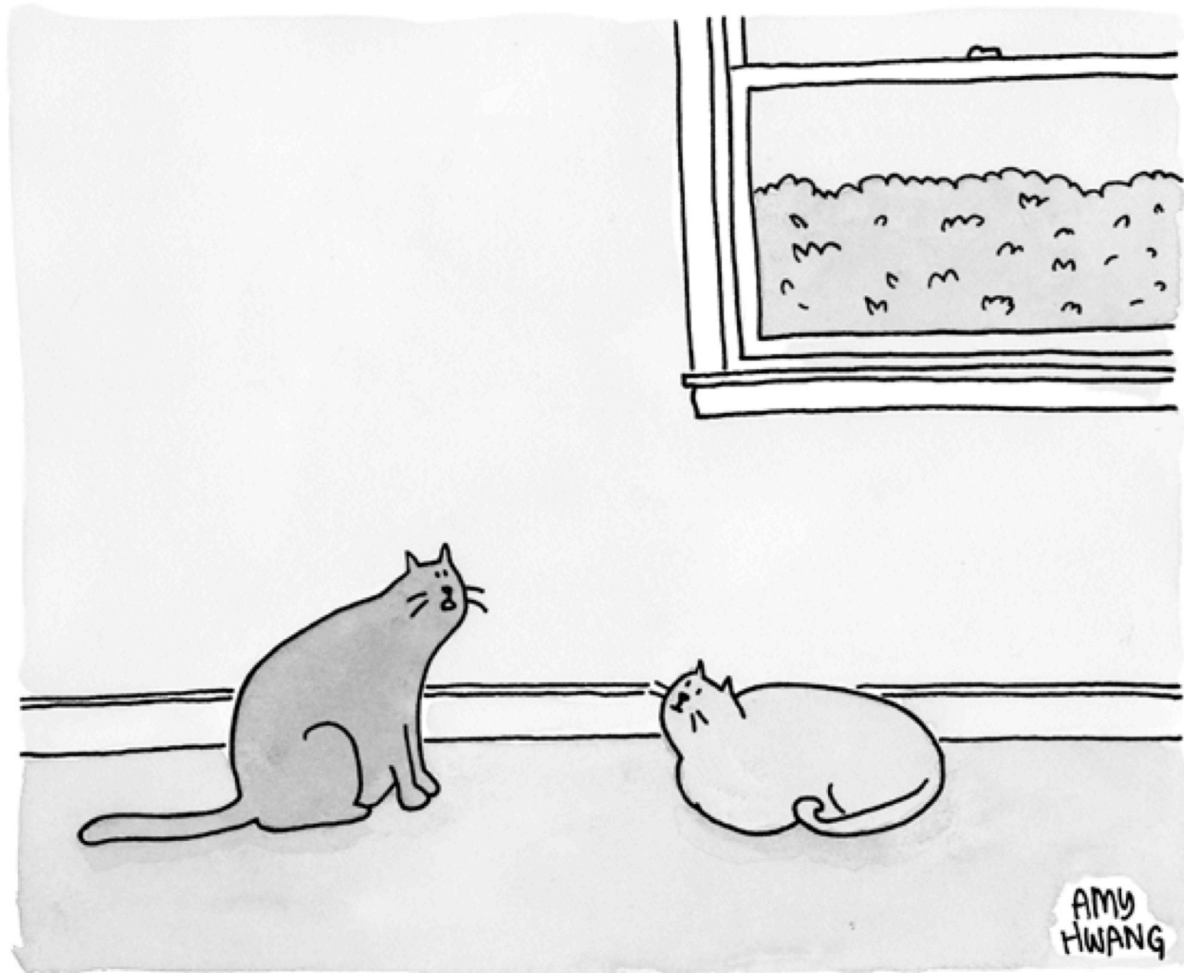
Barvení textilií VI

Lektor: doc. Ing. Martina Viková, Ph.D.
doc. Ing. Michal Vik, Ph.D.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

"I can't decide whether to nap right now or in ten minutes."

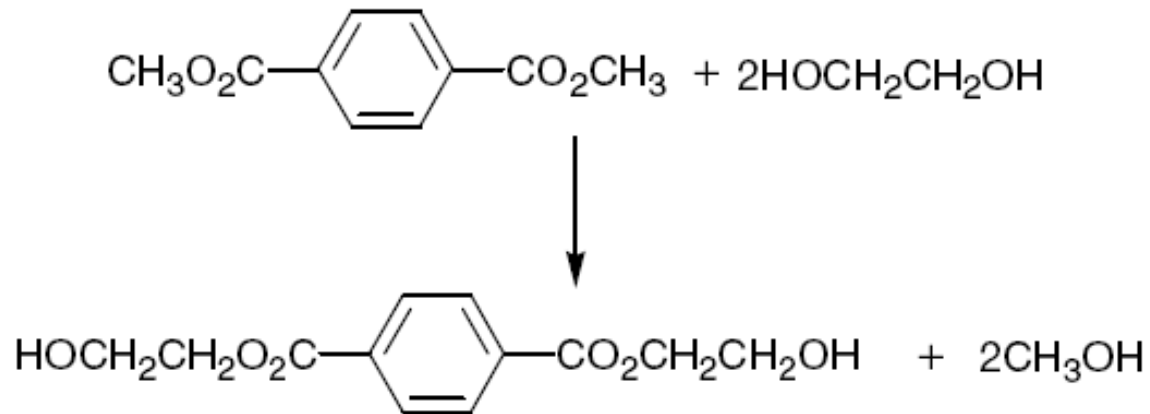
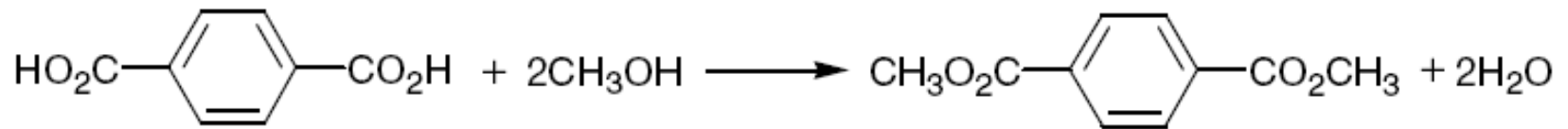

Barvení syntetických vláken:

- Dispersní barviva
- Kationická (Bázická) barviva

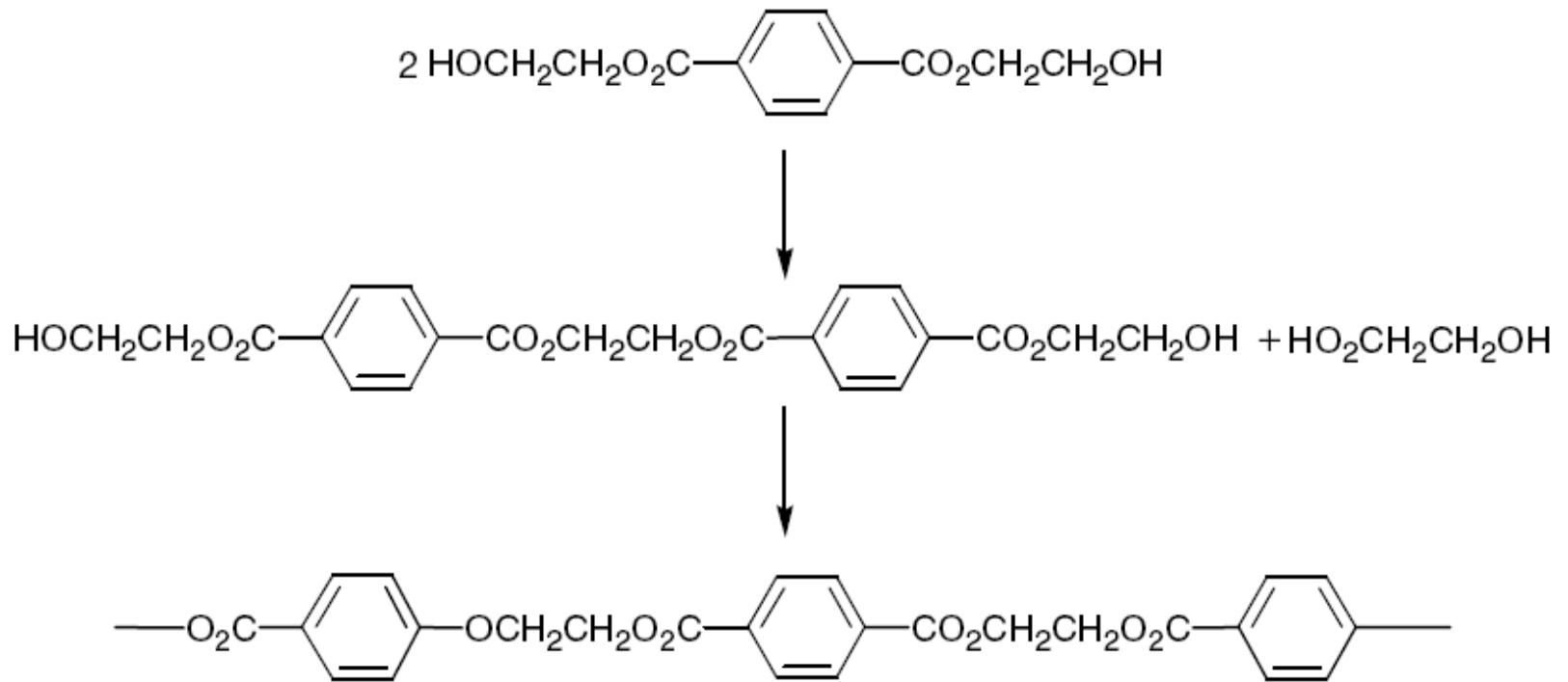

Transesterifikační reakce – PET I

Polymer vzniká chemickou reakcí (polykondenzací) ze dvou vstupních komponent, ze kterých je vyroben polykondenzát pomocí transesterifikace

Transesterifikační reakce – PET II

Polykondenzát se zvlákňuje z taveniny do šachty, následně dluží, popřípadě sdružuje do kabelu, který se dále řeže na stříž, nebo trhá na trhanec. Vznikají různě jemná, profilovaná, popřípadě bikomponentní vlákna.

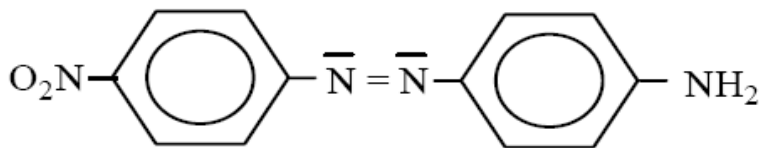
Hodnocení barviv

Třída Barviv	Obecný popis	Hlavní aplikace
Disperse - Disperzní	Vyžadují určité aplikační zkušenosti; průměrná cena; kompletní paleta barev; omezená rozpustnost ve vodě (při aplikaci je nutná příprava disperze); dobré stálosti po redukční zpracování na závěr barvení; schopnost sublimace.	Nejvíce pro barvení PES a Ac vláken, mohou být použita i pro PAD a PAC vláken.

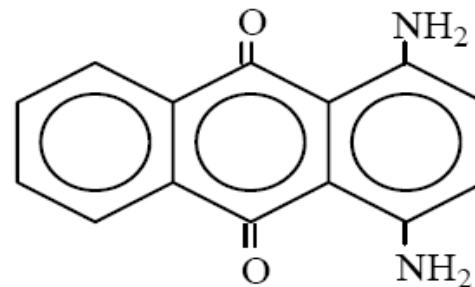
Disperzní barviva I

Pro disperzní barviva jsou charakteristické tendence tvořit krystaly tající při vysokých teplotách a jejich vysoká rozpustnost ve hmotě vláken za vzniku tuhého roztoku. Polyesterové vlákno totiž působí při barvení disperzními barvivy jako jejich rozpouštědlo.

Barvivo přechází na vlákno z vodní disperze na základě rozdělení mezi dvě fáze, přičemž v jedné je ideálně rozpustné / vlákno / a ve druhé je prakticky nerozpustné / voda /. Hlavní vazba mezi vláknem a barvivem je tedy mechanická, kdy je tuhá částice uložena v tuhém rozpouštědle.

4 - amino - 4' - nitroazobenzen oranžového odstínu

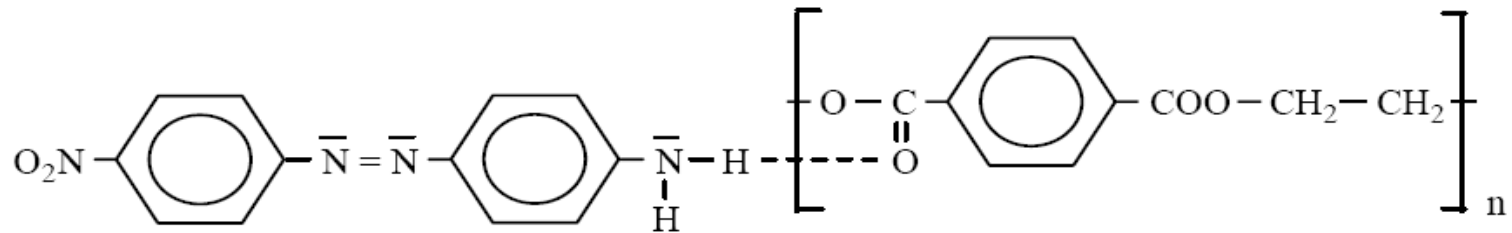

1,4 - diaminoantrachinon fialového odstínu

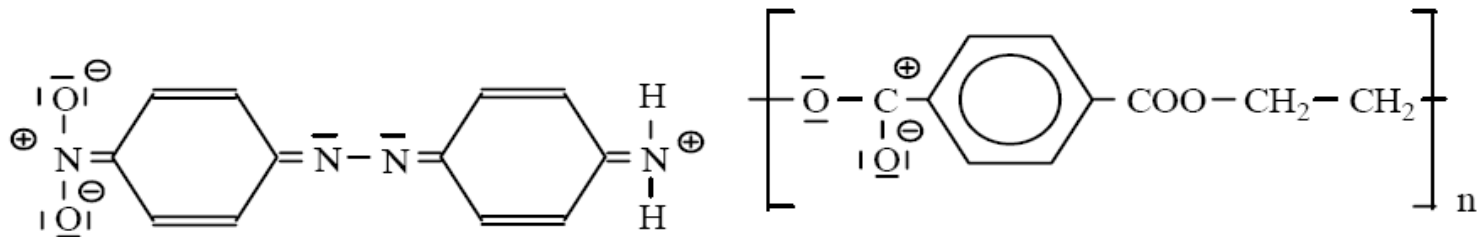
Disperzní barviva II

Na vazbě barviva s vláknem mohou také podílet :

a) vodíkový můstek mezi aminoskupinami barviva a karbonylovými skupinami vlákna

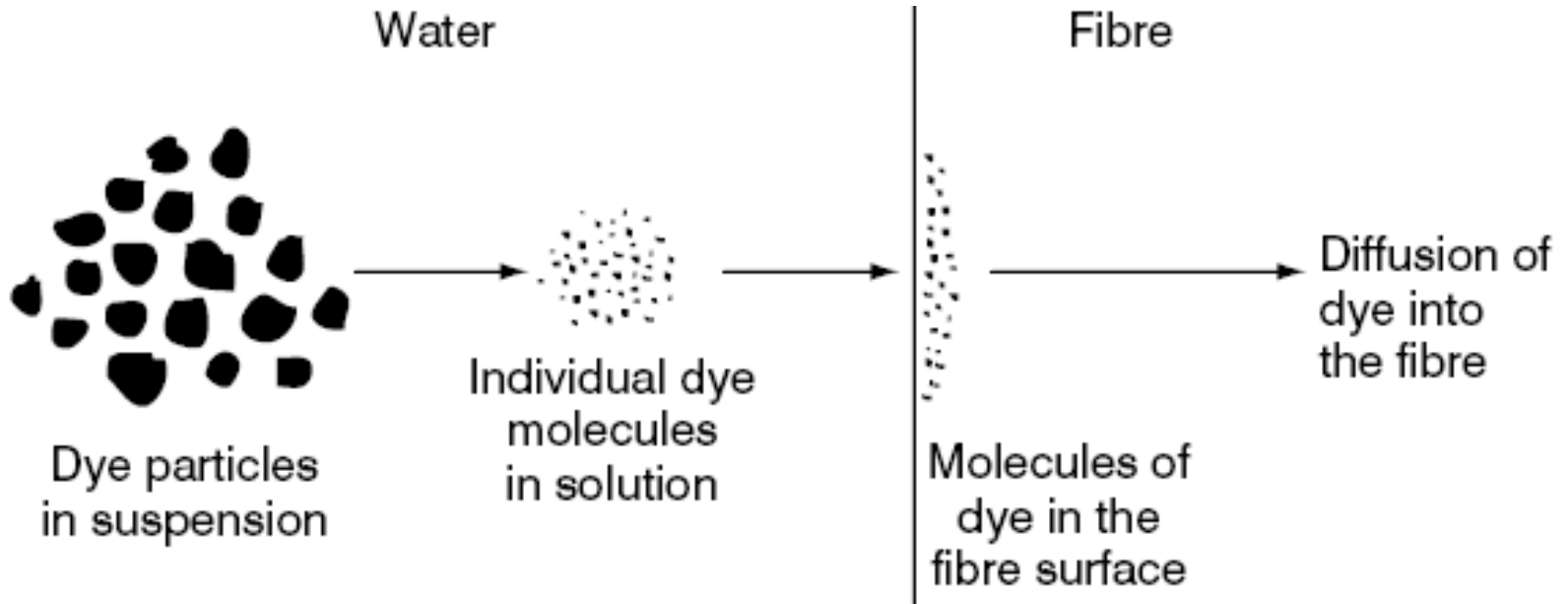

b) dipólové působení mezi dipóly barviva a vlákna

Disperzní barviva III

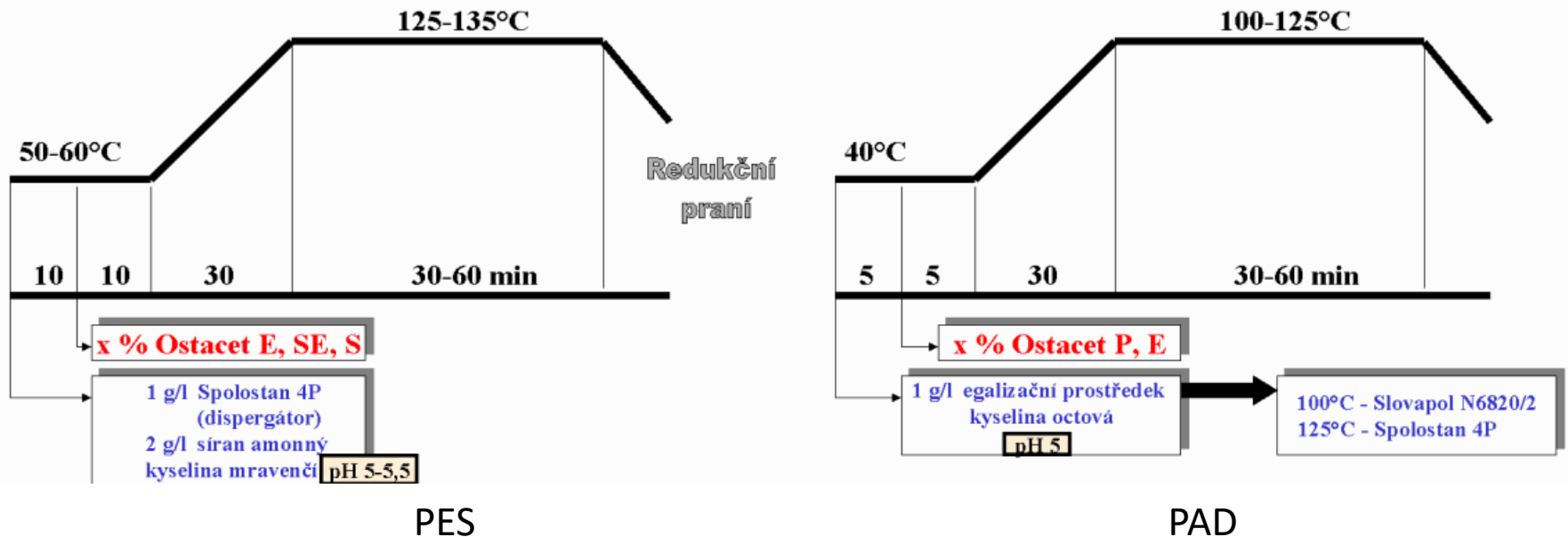

Disperzní barviva jsou charakteristická svou velmi malou rozpustností ve vodě, která i při 130°C obvykle nepřekračuje 300 mg.l⁻¹. Během barvení jsou proto udržována v disperzi pomocí účinných dispergátorů. Disperze funguje jako zásobník, ze kterého barvivo přechází na monomolekulární roztok. Barvivo se následně adsorbuje na povrchu vlákna a z něho difunduje do nitra.

VT barvení PET I

Technologie barvení:

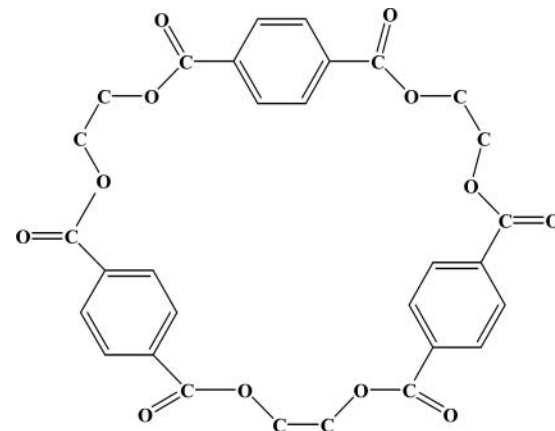
A) Pro VT barvení je možno použít disperzních barviv E-, SE-, a S- typu. Konečná teplota barvení by neměla zásadně překročit 135 °C a čas barvení při této teplotě 20 – 30 min.

VT barvení PET II

Voda používaná k barvení může někdy obsahovat organické látky mající schopnost redukovat disperzní barviva. Často při vyšší teplotě působí redukčně i různé typy dispergátorů. Vůči přeredukci jsou náchylná zejména azová barviva. K maximálnímu omezení redukce se doporučuje použití již dříve zmíněného pufru. Do 20 ° něm. tvrdosti vody je většina disperzních barviv stabilní, avšak v extrémních případech může dojít ke tvorbě sraženin. Nejčastějšími kovy, přítomnými v barvicí lázni, jsou železo a popřípadě měď. Ionty kovů způsobují změnu odstínu vybarvení a snižují jeho reprodukovatelnost. Proto se doporučuje v těchto případech použití komplexotvorných přípravků v barvicí lázni.

Při výrobě polyesterových vláken vznikají též krátké řetězce, skládající se z několika monomérních jednotek. Hlavní podíl mezi nimi tvoří cyklický trimer. Tyto látky se nazývají **oligomery**. Jejich množství ve vláknech činí cca 1,5 %. Jsou obsaženy ve všech polyesterových vláknech. Při barvení difundují z vlákna zvláště při teplotách kolem 130 °C do barvicí lázně.

cyklický ET trimer

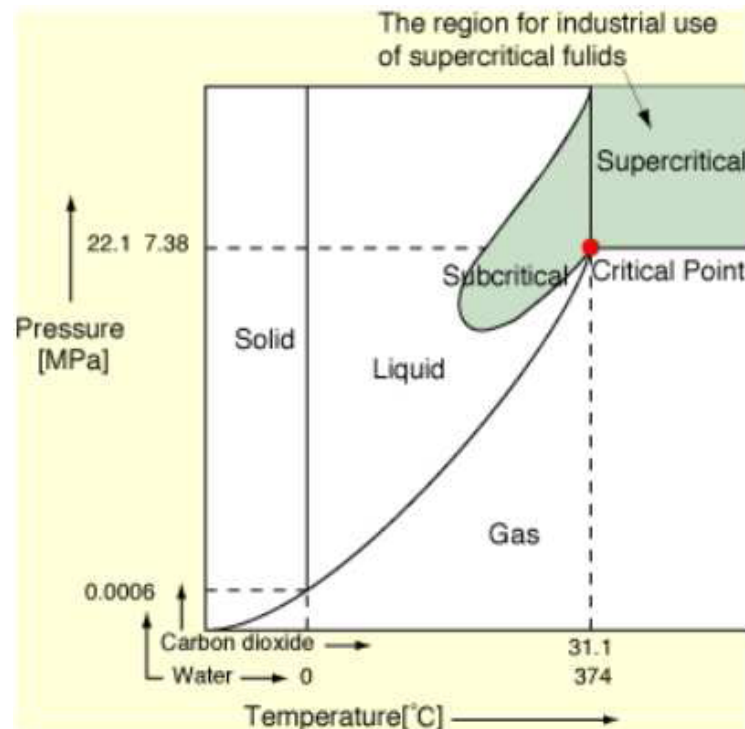
Po barvení se usazují jako “ bílý prášek “ na povrchu obarveného vlákna a povrchu barvicích aparátů. V extrémních případech může dojít až k ucpání čerpadla a potrubí.

Disperzní barviva V

Barvení v superkritickém CO₂

Tento systém řadíme k tzv. bezvodým technologiím.

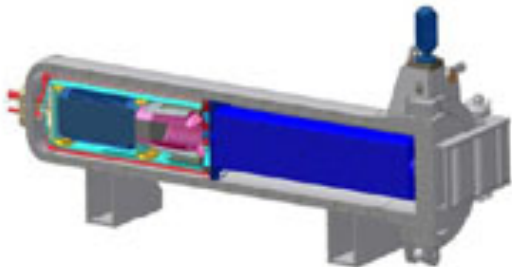
Superkritické kapaliny (SCF) mohou být definovány jako sloučeniny, které jsou ve stavu nad jejich kritickým tlakem (P_c) a nad jejich kritickou teplotou (T_c). Nad kritickou teplotu a tlak je materiál v jediném kondenzovaném stavu s vlastnostmi mezi plynem a kapalinou. Jednoduše se na proces můžeme dívat jako na spojení hustot kapalné a plynné fáze, koexistující podél určité linie

Jestliže teplota kapaliny vzroste, její hustota se sníží. Jestliže tlak plynné fáze vzroste, hustota se zvýší. V kritickém bodě se hustoty stávají rovnocenné. Obecně superkritické kapaliny mají hustotu blízkou kapalinám a viskozitu podobnou plynům. Oxid uhličitý je nejpoužívanější rozpouštědlo v SFE díky jeho nízkým kritickým parametrům (31,1°C a 73,8 bar), je levný a netoxický.

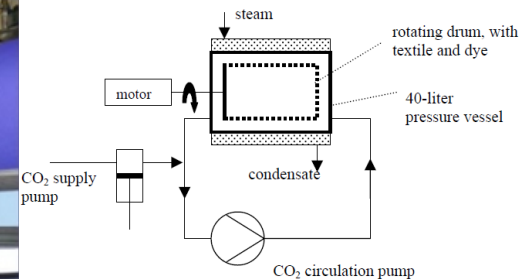
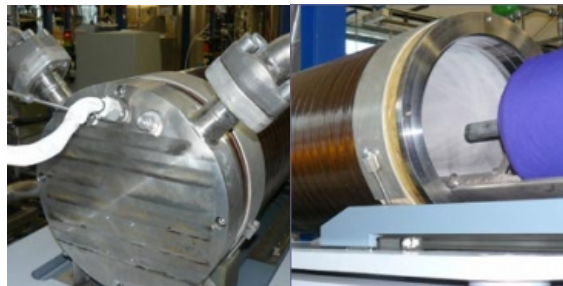
Disperzní barviva VI

V prostředí superkritického CO₂ vybraná disperzní barviva mohou rychle difundovat do materiálu, který působením CO₂ bobtná a rozvolňuje se. Díky tomu, že se jedná o bezvodý proces. Vysoká využitelnost barviv, která lze recyklovat.

Comparative energy requirements* (kJ) (2):

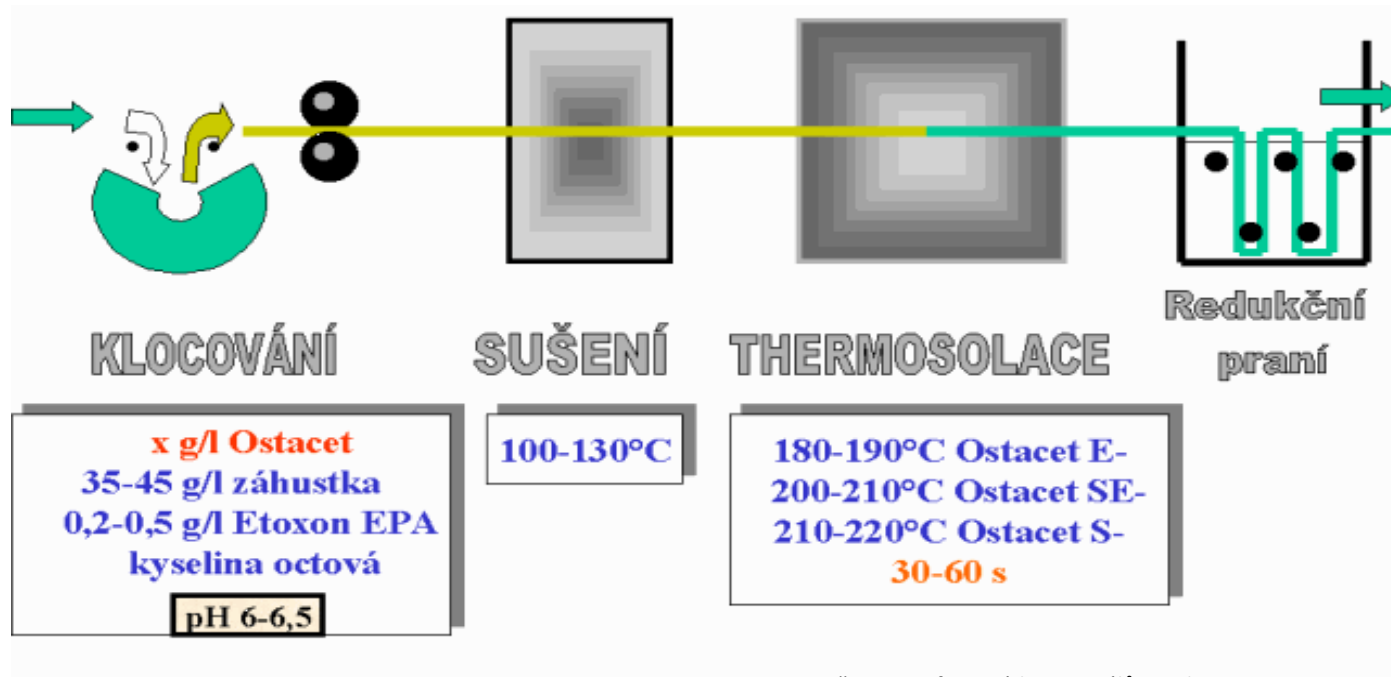
	<u>Conventional</u>	<u>scCO₂</u>
Pretreatment	4,555	4,555
Dyeing	45,250	30,625
Post Treatment	3,800	0
Total	53,605	27,180
Energy Savings		49%

Disperzní barviva VI

Technologie barvení:

B) Termosolové barvení je základem všech kontinuálních barvicích postupů na tkaninách z polyesteru a směsových tkaninách PES / celulóza. Využívá se zde vysokých teplot a velmi krátkých fixačních časů, při nichž disperzní barviva velmi rychle vnikají do termoplastického polyesterového vlákna.

Stálostní parametry DB

Fastness properties

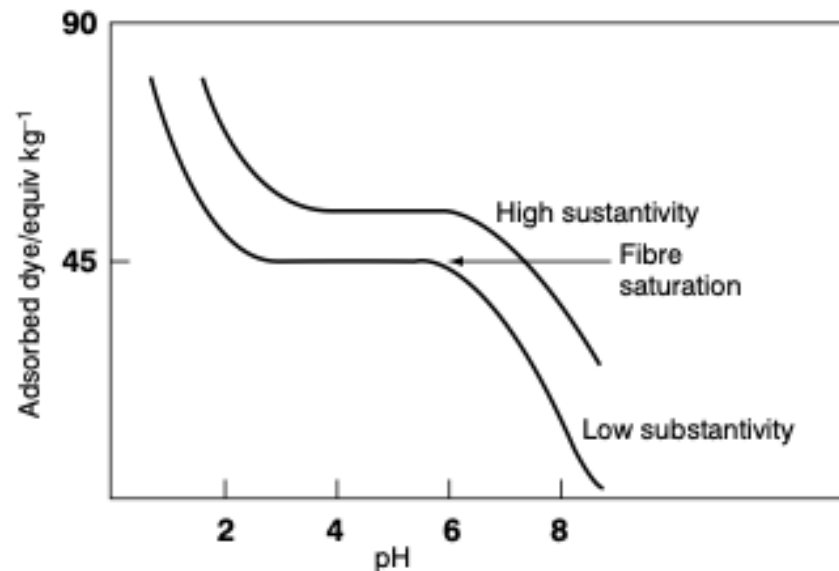
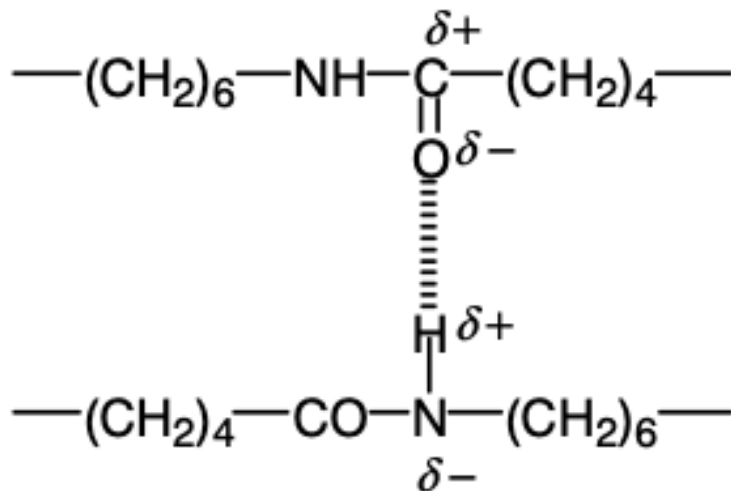
TERASIL® DI HL disperse inks

TERASIL	Xenon lamp 336 h	Fakra VDA 75202 3 cycles		Washing B2S, 50°C/122°F, ISO 105-C06			Acid perspiration ISO 105-E04			Alkaline perspiration ISO 105-E04		
	100%		+50 g/l UV-FAST® P	Ch	PES	CO	Ch	PES	CO	Ch	PES	CO
Yellow DI HL-5100	7	4	4-5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Bright Yellow DI-5110	7-8	-	-	5	5	4-5	5	5	5	4-5	5	5
Golden Yellow DI-5120	7-8	-	-	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Red DI HL-5200	7-8	4	4-5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Pink DI HL-5300	7-8	3-4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Violet DI HL-5400	7-8	3	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Navy DI-5450	5	-	-	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Blue DI HL-5500	7-8	4	4-5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Green DI HL-5600	7-8	3	4-5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Gray DI HL-5700	7-8	3	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Black DI HL-5800	7-8	3-4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Převzato z: Technická dokumentace fy Huntsman

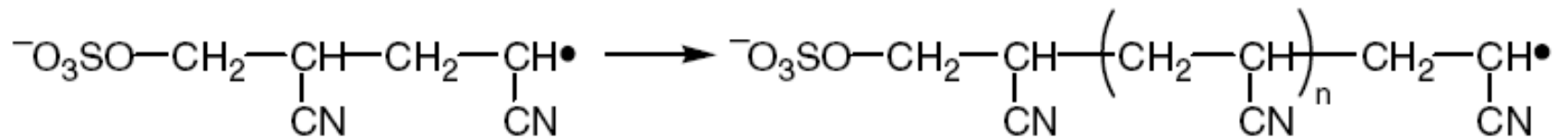
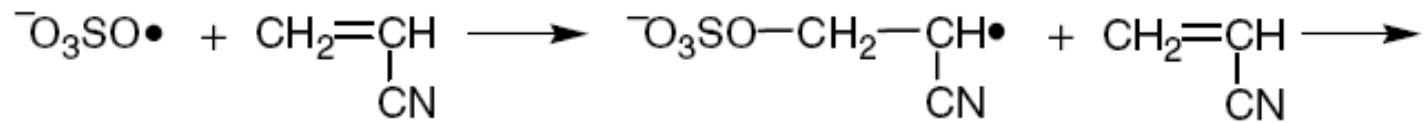
Barvení PAD

V případě polyamidových vláken lze vzhledem k jejich chemické struktuře použít vedle barviv disperzních i barviva kyselá a kovokomplexní. Na rozdíl od vlny mají však polyamidy omezený počet skupin schopných iontových vazeb s barvivy.

Barvení PAN

Hodnocení barviv

Třída Barviv	Obecný popis	Hlavní aplikace
Basic (Cationic) - Kationická (Bázická)	Tato skupina barviv je specifická velmi rychlou adsorpcí barviv na vlákno, přičemž je nutno dbát na kombinační čísla barviv, aby nedocházelo afinnímu natahování. Kompletní a brilantní paleta odstínů.	Hlavní použití pro barvení PAN.

Kationická (Bázická) barviva I

1. „Původní“ akrylová vlákna tvořená téměř ze 100 % PAN.

Jsou velmi krystalinická, mají tuhý omak, vysokou pevnost, teplota T_g kolem $105\text{ }^\circ\text{C}$ vylučuje hodnotné obarvení pod touto teplotou, ale i nad ní je difúze barviv pomalá, stálosti i saturační hodnoty nízké. Pozor na záměnu se skupinou ad 2.

Barví se pouze ve hmotě. Nelze je lázněově barvit.

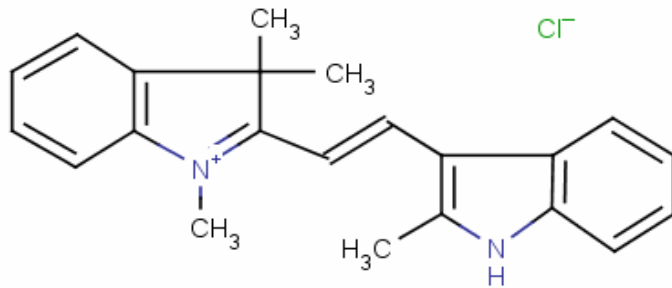
Význam : bytové textilie, techn. účely.

2. Kopolymery obsahující více než 85 % PAN jsou nejrozšířenější a z nich jsou největší podskupinou aniontově modifikovaná PAN vlákna. (Zkratka PAN se však používá pro všechny uvedené skupiny bez udání modifikace).

Kationická (Bázická) barviva II

Astrazon orange G

kombinační číslo K je na intervalu 1-5.

- ▶ barviva se stejným **K** se neblokují
- ▶ barvivo s nižším **K** vytahuje rychleji a tím blokuje barvivo s vyšším **K**

Při adsorpci na povrch vlákna dochází ke konkurenci kationtů o vazná místa. Přednostně se adsorbuje kation s vyšší afinitou a vytlačuje / **blokuje** / kationty ostatní.

Tyto blokovací efekty se projevují u nevhodných kombinací barviv. Má to velmi negativní důsledky pro rovnoměrnost odstínu. Vzniklé nerovnoměrnosti jsou odlišeny barevným kontrastem, což u špatně migrujících kationtových barviv je většinou již nenapravitelné.

Je proto nutno kombinovat barviva o zhruba stejných vytahovacích vlastnostech.

Kationická (Bázická) barviva III

Barvicí předpis pro vytahovací postup :

x	%	barvivo
1	$\text{ml} \cdot \text{l}^{-1}$	kyselina octová 30 % / pH 4 - 5 /
0 - 10	%	Glauberova sůl
0 - 5	$\text{g} \cdot \text{l}^{-1}$	egalizační prostředek

